

Justyna Chojnacka-Duraj

SEPA – Jednolity Obszar Płatności w Euro

Rynek - Społeczeństwo - Kultura nr 3 (11), 46-55

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SEPA – Jednolity Obszar Płatności w Euro

SEPA –
Single Euro Payments Area

Justyna Chojnacka-Duraj, Uniwersytet Łódzki

STRESZCZENIE

Celem niniejszego artykułu jest opisanie projektu Single Euro Payments Area (SEPA), tj. Jednolitej Strefy Płatności w Euro, zidentyfikowanie jego podstawowych elementów oraz określenie najistotniejszych kwestii w kontekście podejmowanych działań przez polski sektor bankowy. Projekt SEPA podlega ciągłym i dynamicznym zmianom, co powoduje, że większość kwestii ma charakter roboczy, jest w trakcie uzgodnień, a ich skutki na obecnym etapie nie są jeszcze w pełni przewidywalne. W pierwszej części artykułu przedstawiono genezę i ideę SEPA, główne podmioty zaangażowane w projekt, ich role i kompetencje, opisano założenia SEPA i organizację prac w ramach tego projektu, w kolejnej części opisano instrumenty płatnicze SEPA oraz wdrażanie koncepcji SEPA w polskiej bankowości.

The purpose of this article is to describe the project of the Single Euro Payments Area (SEPA), to identify its basic elements and determine the most important issues in the context of actions taken by the Polish banking sector. The SEPA project undergoes continuous and dynamic changes. As a result, most of the issues are being processed and negotiated, and their impact is not yet fully predictable at present stage. In the first part the paper presents the origins and the idea of SEPA, the main players involved in the project, their roles and responsibilities. It describes the assumptions of the SEPA and the organization of work within the project. The second section describes the SEPA payment instruments and the implementation of the SEPA concept in the Polish banking sector.

ABSTRACT

Wstęp

Jednolity obszar płatności w euro (*Single Euro Payments Area – SEPA*) to projekt, który rewolucjonizuje europejskie płatności w euro i jest realizowany przez europejskie środowisko bankowe. Dla sektora usług płatniczych SEPA jest projektem pełnym wyzwań związanych z rosnącą konkurencją na rynku, ale także większą możliwością biznesową. Zgodnie z wizją inspiratorów tego projektu, tj. parlamentu i Komisji Europejskiej, a także Europejskiego Banku Centralnego i Eurosystemu – obywatele, przedsiębiorcy i inne podmioty będą mogły otrzymywać i dokonywać płatności w euro na obszarze Europy zarówno transgranicznie, jak i w granicach państw członkowskich według takich samych prostych zasad, regulacji prawnych i zobowiązań bez względu na położenie obywateli i przedsiębiorców. Wymaga to jednak ujednoczenia praktyk bankowych w poszczególnych krajach, ale również zmiany zachowań klientów w całej strefie euro.

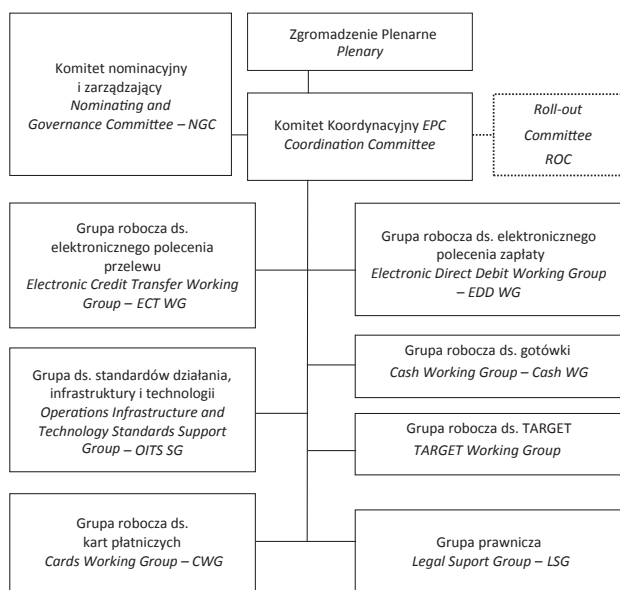
Geneza i idea SEPA

Projekt SEPA (*Single Euro Payments Area*) polega na wprowadzeniu do praktyki bankowej standardowych instrumentów płatniczych oraz zharmonizowanych zasad ich

rozliczania na obszarze całej strefy euro. Z punktu widzenia konsumentów jego realizacja ma doprowadzić do obniżenia i ujednoczenia związanych z nimi opłat oraz skrócenia czasu realizacji płatności. W pierwszej kolejności program Jednolitego obszaru płatności w euro jest wdrażany w strefie euro. Natomiast w pozostałych krajach Europy istnieje możliwość uczestnictwa w systemach płatności w euro, przy czym środowiska bankowe w tych krajach mogą przyjąć standardy SEPA i praktyczne ich aspekty wnosząc wkład w budowę jednolitego rynku usług płatniczych (Piszczatowska 2008).

W celu skoordynowania działań w zakresie budowy zharmonizowanego, otwartego i interoperacyjnego rynku płatności w czerwcu 2002 roku utworzono Europejską Radę ds. Płatności (*European Payments Council EPC*). Schemat EPC obrazuje rysunek 1. Działania EPC koncentrują się na głównych usługach płatniczych w euro, zarówno detalicznych, jak i masowych, dokonywanych na obszarze Europy, jak również na procesach ich przetwarzania i rozliczania. Statut Rady przewiduje, że wszystkie cele mają zostać osiągnięte poprzez samoregulację na mocy decyzji podjętych przez Zgromadzenie Plenarne Rady.

Rysunek 1. Schemat organizacyjny EPC

Źródło: Łysakowski P., (2009) *SEPA – jednolity obszar płatności w euro* [w:] Integracja rynków finansowych w Unii Europejskiej od A do Z, Warszawa: Wydawnictwo Narodowego Banku Polskiego, s. 214.

EPC jest międzynarodową organizacją, utworzoną w oparciu o belgijskie prawo, będące prawem siedziby rady. Działalność rady skupia się na realizacji założeń Jednolitego obszaru płatniczego euro (SEPA). EPC zajmuje się strategicznym planowaniem w zakresie standaryzacji, tworzy dobre praktyki oraz wspiera i monitoruje implementację podjętych decyzji. Wszystkie czynności mają wspierać samoregulację w sektorze bankowym i efektywnie spełniać oczekiwania regulatorów oraz innych zainteresowanych stron (Sawyer, Trundle 2000).

W ramach struktury organizacyjnej EPC funkcjonują (Łysakowski 2006):

- zgromadzenie plenarne (*EPC Plenary*) jest najwyższym organem EPC, w skład którego wchodzi przedstawiciele wszystkich bezpośrednich członków rady. W Zgromadzeniu plenarnym uczestniczy przedstawiciel EBC w charakterze obserwatora. Zgromadzenie podejmuje ostateczne decyzje związane z pracami rady i wpływa na swoich członków za pośrednictwem rezolucji opracowywanych w ramach prac EPC;
- komitet nominacyjny i zarządzający został powołany jako ciało doradcze dla Zgromadzenia plenarnego do nadzorowania struktury EPC i proponowania zmian organizacyjnych;
- komitet koordynacyjny jest ciałem, które na bieżąco koordynuje prace EPC;
- zadaniem Grupy roboczej ds. elektronicznego polecenia przelewu jest opracowanie, na bazie Rozpo-

ządzenia WE Nr 2560/2001, zasad funkcjonowania paneuropejskiego polecenia przelewu. Zasady te są udokumentowane w dokumencie pt. *SEPA Electronic Credit Transfer Scheme Rulebook*. Ponadto, w ramach prac grupy opracowywana jest dokumentacja dotycząca międzybankowych konwencji CREDEURO i ICP (*Interbank Convention on Payments*), które powinny przyczynić się do zapewnienia minimalnego standardu dla międzynarodowych przelewów niskokwotowych w euro. W ramach grupy omawiane są także zagadnienia z zakresu płatności elektronicznych (*e-payments*) i płatności mobilnych (*m-payments*);

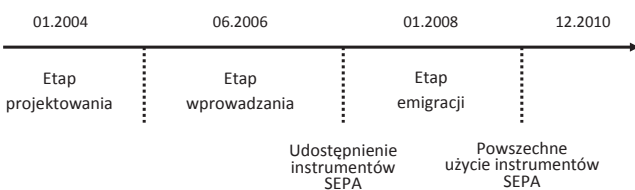
- zadaniem Grupy roboczej ds. elektronicznego polecenia zapłaty jest opracowanie zasad paneuropejskiego polecenia zapłaty (*Pan-European Electronic Direct Debit – PEDD*), które udokumentowane są w dokumencie pt. *SEPA Direct Debit Scheme Rulebook*;
- zadaniem Grupy roboczej ds. kart płatniczych jest wprowadzanie w życie rezolucji EPC z zakresu funkcjonowania kart płatniczych na rynku europejskim, szczególnie dotyczących ujednoczenia działań w odniesieniu do zasad płatności transgranicznych w obszarach organizacyjnym i opłat. Zadania grupy realizowane są m.in. poprzez zachęcanie krajowych i międzynarodowych operatorów i wydawców kart płatniczych od dokonywania samooceny i dostosowywania się do zasad opracowywanych przez grupę. Grupa stale ocenia proces wprowadzania w życie wśród wydawców kart płatniczych standardu EMV, który został zaadoptowany do potrzeb SEPA. W ramach grupy działa zespół zajmujący się przeciwdziałaniem przestępczości na rynku kart płatniczych, który skupia swoją aktywność na wprowadzaniu w życie rekomendacji EPC w zakresie bezpieczeństwa obrotu kartowego;
- Grupa robocza ds. gotówki uczestniczy, łącznie z EBC, w debacie na temat bezpieczeństwa i usprawnienia obrotu gotówkowego w Eurolandzie oraz opracowuje standardy postępowania w tym zakresie. Zakres prac dotyczy m.in. zabezpieczeń banknotów i monet, optymalizacji ich produkcji, transportu i recyklingu. Grupa śledzi także prace legislacyjne Parlamentu Europejskiego oraz Komisji Europejskiej z zakresu usług rynku wewnętrznego;
- zadaniem Grupy roboczej ds. TARGET jest współpraca z Eurosystemem w zakresie problematyki związanej z systemem TARGET. Grupa kieruje działaniami związanymi z udzielaniem EBC w imieniu środowiska bankowego informacji i opinii w zakresie budowy systemu TARGET2. Pomimo koncentracji prac EPC nad problematyką płatności detalicznych, system TARGET2,

- przeznaczony do rozrachunku transakcji wysokokwotowych, jest traktowany jako kluczowy element SEPA;
- głównym zadaniem Grupy prawniczej jest współpraca w zakresie projektu dyrektywy *New Legal Framework for Payments in the Internal Market*, a także problematyki związanej z „praniem brudnych pieniędzy” oraz innych tematów dotyczących wprowadzania rezolucji EPC przez środowisko bankowe;
 - Grupa ds. standardów działania, infrastruktury i technologii swoją działalność koncentruje wokół tematyki automatyzacji procesów, tzw. STP (*Straight-Through-Processing*), oraz infrastruktury;
 - ponadto powołany niedawno w ramach EPC *Roll-out Committee* (ROC) będzie opracowywać zasady działania paneuropejskich elektronicznych izb rozliczeniowych dla płatności w euro (*Pan-European Automatic Clearing House – PE-ACH*).

W ramach EPC współpracuje wiele organizacji i instytucji, których potencjał wykorzystywany jest w pracach grup roboczych. Głównymi uczestnikami i odbiorcami prac SEPA są banki. Ważną rolę odgrywają także europejskie i krajowe związki banków, które delegują swoich przedstawicieli do poszczególnych grup EPC oraz w większości przypadków koordynują prace nad SEPA na szczeblu lokalnym. Ponadto w prace nad projektem SEPA zaangażowani są operatorzy systemów płatniczych, jak izby rozliczeniowe czy operatorzy systemów kartowych (Łysakowski 2009).

W pracach nad SEPA uczestniczą także przedstawiciele klientów banków, którzy reprezentują zaproszone przez EPC międzynarodowe organizacje konsumenckie oraz globalne koncerny z różnych branż. Należy zaznaczyć, że klienci banków są głównymi beneficjentami SEPA. Polskę reprezentują w EPC przedstawiciele Związku Banków Polskich oraz PKO BP SA.

Rysunek 2. Harmonogram projektu SEPA Europejskiej Rady ds. płatności

Źródło: Łysakowski P., (2009) *SEPA – jednolity obszar płatności w euro* [w:] *Integracja rynków finansowych w Unii Europejskiej od A do Z*, Warszawa: Wydawnictwo Narodowego Banku Polskiego, s. 220.

Głównym elementem projektu SEPA są instrumenty płatnicze: polecenie przelewu, polecenie zapłaty i karty płatnicze. Harmonogram realizacji SEPA przedstawia rysunek 2, który dotyczy stopniowego wdrażania jednolitych

zasad funkcjonowania instrumentów płatniczych do praktyki bankowej (Nogacki 2006).

Pierwszy etap – projektowania – tworzenia SEPA rozpoczął się w 2004 roku. Obejmował zaprojektowanie nowych instrumentów płatniczych, takich jak: paneuropejskie polecenie przelewu i zapłaty oraz ramowych zasad dotyczących kart płatniczych, a także infrastruktury rozliczeniowo-rozrachunkowej. Opracowano również niezbędne standardy i zdefiniowano wymogi bezpieczeństwa.

Drugi etap – wprowadzania – zaczął się w połowie 2006 roku, objęto przede wszystkim przygotowania do uruchomienia nowych instrumentów, standardów i infrastruktury związanych z SEPA. Na tym etapie przeprowadzono także niezbędne testy. Ustanowione we wszystkich krajach strefy euro organy do spraw wdrożenia i migracji wspomagały ten proces przez ocenę przygotowań wszystkich zainteresowanych podmiotów do uruchomienia jednolitego obszaru płatności w euro.

Trzecim, a zarazem ostatnim etapem jest migracja, podczas której krajowe instrumenty płatnicze funkcjonują równolegle z paneuropejskimi. Infrastruktura rozliczeniowo-rozrachunkowa jest w stanie przetworzyć płatności dokonywane z użyciem obu rodzajów instrumentów. Za cel przyjęto osiągnięcie masy krytycznej transakcji realizowanych z pomocą nowych rozwiązań do końca 2010 roku.

Po zakończeniu ostatniego etapu, przy zleceniu i otrzymywaniu płatności w euro, nie będzie już można korzystać z dotychczasowych, krajowych systemów poleceń przelewu i zapłaty lub ich odpowiedników (Łysakowski 2009).

Tworzenie wspólnego rynku płatności detalicznych w strefie euro jest procesem ewolucyjnym. Można jednak uznać, że wraz z utworzeniem podstawowych instrumentów płatniczych pewien istotny etap tego procesu został zamknięty. Kolejnym etapem będzie opracowanie i zaoferowanie klientom usług dodatkowych, które mają usprawnić i ułatwić płatności w SEPA. Pozwoli to na realizowanie wszystkich płatności drogą elektroniczną w trybie przetwarzania bezpośredniego na całej drodze od zleceniodawcy do beneficjenta.

Realizowanie płatności SEPA między dostawcami usług płatniczych wymaga stosowania wspólnych standardów technicznych i telekomunikacyjnych. Dotyczą one przede wszystkim wymaganych danych zawartych w informacji płatniczej wymienianej między bankami przetwarzającymi płatności (kwota, numer rachunku, nazwa zleceniodawcy i odbiorcy płatności) oraz ich układu.

Odrębną kwestią jest program standaryzacji kart płatniczych, którego celem jest usunięcie technicznych przeszkód napotykanymi przez ich użytkowników na ryn-

ku kartowym w Unii Europejskiej, uniemożliwiających interoperacyjność funkcjonalną całego łańcucha rozliczenia płatności kartą płatniczą.

Jednym z podstawowych elementów niezbędnych dla realizacji koncepcji SEPA są wspólne podstawy prawne dla wszystkich transakcji płatniczych bez względu na to, w jakim państwie znajdują się ich uczestnicy. Zostały one ustalone poprzez przyjęcie w 2007 roku przez Parlament Europejski i Radę UE dyrektywy w sprawie usług płatniczych. Państwa członkowskie zostały zobowiązane do jej transpozycji na prawa krajowe do dnia 1 listopada 2009 roku (Iwańczuk, Kotliński, Munyama 2008).

Postanowienia dyrektywy dotyczą usług płatniczych świadczonych na obszarze całej Unii Europejskiej na poziomie krajowym i transgranicznym. Pokrywają one następujące obszary (Midura 2007):

- prawo do świadczenia usług płatniczych – dyrektywa ujednocila wymogi wejścia na rynek usług płatniczych dla podmiotów niebankowych stwarzając równe szanse w konkurencji;
- wymogi transparentności i informacyjne – wszyscy dostawcy usług płatniczych są zobowiązani do udostępniania klientom przejrzystej i zwięzłej informacji w zakresie produktów SEPA oraz krajowych usług płatniczych;
- prawa i obowiązki użytkowników i dostawców usług płatniczych – dyrektywa precyzuje i harmonizuje podstawowe prawa i obowiązki stron usług płatniczych na obszarze UE.

Rozporządzenie w sprawie informacji płatniczej (Nr 1781/2006) dotyczy danych stron dokonujących płatności, które dostawcy usług płatniczych są zobowiązani rejestrować w celu przeciwdziałania i wykrywania „prania” pieniędzy i finansowania terroryzmu.

Rozporządzenie w sprawie płatności transgranicznych (Nr 924/2009) ma za zadanie wyeliminować różnice w opłatach między płatnościami transgranicznymi i krajowymi w euro. Dotyczy ono płatności w euro nieprzekraczających kwoty 50 000 EUR realizowanych we wszystkich państwach Unii Europejskiej przy wykorzystaniu wszystkich elektronicznych instrumentów płatniczych (tj. polecenia przelewu, polecenia zapłaty, wypłaty gotówkowej w bankomacie, karty kredytowej i debetowej oraz przekazu pieniężnego). Zgodnie z podstawową zasadą bank lub inny dostawca usług płatniczych nie może różnicować opłat za transakcje płatnicze w euro ze względu na ich charakter (krajowy, międzynarodowy). Rozporządzenie stawia wymóg, aby od dnia 1 listopada 2010 roku każdy bank mający siedzibę na terenie UE był osiągalny dla realizacji polecenia zapłaty.

Urzeczywistnienie koncepcji SEPA pozwoli klientom na realizowanie płatności w obrębie całej strefy euro równie sprawnie i bezpiecznie, jak mogą to wykonywać obecnie w swoich krajach. Umożliwić to ma jeden rachunek bankowy i jeden zestaw standardowych instrumentów płatniczych. Po pomyślnym zakończeniu prac nad SEPA wszystkie płatności na terenie strefy euro będą mieć status płatności wewnętrznych. Zauważalny będzie brak różnic między transakcjami krajowymi i transgranicznymi.

Projekt SEPA, który obok nowych możliwości przyniesie też różne wyzwania, będzie miał duży wpływ na rynek usług płatniczych. Dzięki konstrukcji Jednolitego obszaru płatniczego euro strefa euro stanie się rynkiem prawdziwie zintegrowanym, na którym usługodawcy będą działać ponad granicami krajów. Znikną bariery wejścia na rynek płatności transgranicznych oraz rynek zagraniczny (Nogacki 2006). W ten sposób SEPA przyczyni się do zwiększenia konkurencji. Większe możliwości wyboru usługodawcy w połączeniu z korzyściami skali dadzą klientom szerszy wybór rozwiązań płatniczych na przejrzystych, konkurencyjnych warunkach. Standaryzacja instrumentów płatniczych dotycząca czasu realizacji i formatu zlecenia przyczyni się do zwiększenia funkcjonalności rachunku bankowego, co powinno odnieść skutek w postaci wzrostu popularności obrotu bezgotówkowego. Ujednocione podstawy prawne funkcjonowania instrumentów płatniczych spowodują ponadto redukcję ryzyka w rozliczeniach transgranicznych.

Instrumenty płatnicze SEPA

Regulacje dotyczące zasad funkcjonowania poszczególnych instrumentów płatniczych zostały zawarte w trzech dokumentach (tzw. schematach):

- *SEPA Credit Transfer Scheme Rulebook (SCT Rulebook)* – zestaw zasad dotyczących polecenia przelewu SEPA;
- *SEPA Direct Debit Scheme Rulebook (SDD Rulebook)* – zestaw zasad dotyczących polecenia zapłaty SEPA;
- *SEPA Cards Framework (SCF)* – dokument ramowy w sprawie kart płatniczych.

Na *SEPA Credit Transfer Scheme Rulebook* składa się zbiór wspólnych zasad i mechanizmów realizacji polecenia przelewu w euro. Schemat ten wyznacza jednolity poziom usług oraz czas realizacji dyspozycji przez instytucje finansowe uczestniczące w SEPA. Zaczął on funkcjonować w styczniu 2008 roku. Standardy dotyczące tego instrumentu płatniczego ułatwiają inicjację, przetwarzanie i uzgadnianie płatności, w oparciu o procesy przetwarzania bezpośredniego (STP). Polecenie przelewu realizowane w standardzie SEPA jest wykonywane w całości, bez potrą-

ceń z głównej kwoty transakcji. Zastosowanie ma tutaj zasada *share*, która oznacza, że zarówno zleceniodawca jak i beneficjent płatności obciążeni są opłatami pobieranymi przez ich banki (Tochmańki 2009).

Od dnia 1 listopada 2009 roku banki zleceniodawców zobowiązane są do uznania rachunku banku beneficjenta kwotą polecenia przelewu w ciągu dwóch bankowych dni roboczych po momencie otrzymania zlecenia realizacji polecenia przelewu, a banki beneficjentów zobowiązane są do uznania rachunku beneficjenta zgodnie z przepisami dyrektywy o usługach płatniczych. Natomiast z dniem 1 stycznia 2012 roku system ustanawia maksymalny czas wykonania transakcji trwający jeden bankowy dzień roboczy od dnia przyjęcia zlecenia przelewu.

Informacja płatnicza w standardzie SEPA składa się ze 140 znaków i jest przekazywana beneficjentowi bez modyfikacji na poszczególnych etapach procesu rozliczenia. Informacja może mieć formę nieustrukturyzowaną lub ustrukturyzowaną, zgodnie z uzgodnieniami pomiędzy kontrahentami.

Polecenie przelewu wykazuje tendencję rosnącą, aczkolwiek jego udział we wszystkich transakcjach nie jest znaczący. Ponadto instrument ten jest stosowany głównie do realizacji transakcji transgranicznych, a w płatnościach krajowych jest wykorzystywany w niewielkim ułamku.

Na schemat paneuropejskiego polecenia zapłaty składa się zbiór wspólnych zasad i mechanizmów rozliczeń przez bezpośrednie obciążanie rachunku w euro. Schemat ten wyznacza jednolity poziom usług oraz termin wprowadzenia poleceń zapłaty przez instytucje finansowe uczestniczące w SEPA. System poleceń zapłaty zaczął funkcjonować od dnia 1 listopada 2009 roku (Wojtczak 2012).

Ujednoczenie zasad realizacji polecenia przelewu nie oznacza w większości krajów istotnych zmian w zakresie jego funkcjonowania. Przeciwnie jest w przypadku polecenia zapłaty. Nowe regulacje odnoszące się do tego instrumentu płatniczego powodują konieczność zmian w zasadach jego działania. W schemacie polecenia zapłaty dłużnik podpisuje formularz zgody, w którym upoważnia wierzyciela do pobrania płatności, a bank prowadzący rachunek do realizacji dyspozycji wierzyciela. Formularz ten może mieć formę papierową lub elektroniczną. W tym drugim przypadku udzielenie autoryzacji odbywa się za pośrednictwem aplikacji bankowości elektronicznej. Dzięki zastosowaniu elektronicznej zgody dłużnik unika niedogodności związanych z drukowaniem, podpisywaniem i wysyłaniem papierowych formularzy do wierzyciela. Podpisane upoważnienie musi być przechowywane przez wierzyciela przez cały okres jego ważności. Wygaśnięcie formularza zgody następuje po 36 miesiącach od ostatniej inicjacji polecenia zapłaty (Tumpel-Gugerell 2008).

Wierzyciel jest zobowiązany wysłać dłużnikowi prenotyfikację, czyli na przykład fakturę, najpóźniej 14 dni przed pobraniem płatności, chyba że strony uzgodniły inny okres. Zawiera ona datę oraz kwotę pobrania. W przypadku stałych płatności musi być dostarczona tylko raz (Harasim 2009).

Pierwsze lub jednorazowe polecenie zapłaty wysyłane jest do mechanizmu rozliczeniowo-rozrachunkowego 5 dni przed datą właściwą. Następne polecenia zapłaty są przesyłane na 2 dni przed datą właściwą. Zgodnie z dyrektywą o usługach płatniczych schemat określa prawo dłużnika do odwołania autoryzowanej transakcji w ciągu 8 tygodni po dacie właściwej bez podania przyczyny odwołania oraz refundacji kwoty pobranej przez bank z rachunku. W przypadku nieautoryzowanych transakcji prawo to wygasa po 13 miesiącach od daty właściwej. Zwroty przez bank dłużnika, na przykład gdy rachunek został zamknięty, muszą zostać wykonane najpóźniej po 5 dniach od daty właściwej.

W celu dostosowania zasad realizacji polecenia zapłaty do praktyki gospodarczej stosowanej w wielu państwach europejskich umożliwiono zastosowanie tzw. biznesowego polecenia zapłaty.

Polecenie przelewu SEPA i polecenie zapłaty SEPA posiadają pewne cechy wspólne i indywidualne – tabela 1. Częścią wspólną są standardy zgodne z globalnym standardem UNIFI ISO 20022. Standardy te oparte są na notacji XML. Znacznie ułatwiają wymianę danych, integrację systemów, czy też, jak przyjęto się określać, interoperacyjność systemów. Zostały one opracowane przez SWIFT i zapewniają *End-to-End* STP, umożliwiając przetwarzanie płatności bez ingerencji manualnej, czyli w pełni automatycznie (Szymański 2007). Ponadto funkcjonują w oparciu o standardy numeracji rachunków bankowych IBAN i instytucji kredytowych BIC (Jończyk 2011). Nie obowiązują w ich przypadku limity wartości płatności tak jak ma to miejsce w przypadku niektórych standardów krajowych.

Podstawowe zasady dotyczące kart płatniczych SEPA zawiera dokument *SEPA Cards Framework* (SCF). W dokumencie tym znajdują się ogólne zasady i reguły, które mają zostać wdrożone przez banki, instytucje płatnicze, systemy kartowe i inne podmioty uczestniczące w realizacji płatności za pośrednictwem kart. Celem wdrożenia tych zasad jest zagwarantowanie łatwego i wygodnego dokonywania płatności i wypłat gotówki w euro za pomocą kart ogólnego stosowania na całym obszarze SEPA, bez względu na to, czy płatności realizowane są w rozliczeniach krajowych czy transgranicznych (Lepczyński 2007).

Tabela 1. Charakterystyka systemów SCT i SDD – cechy wspólne i indywidualne

System polecenia przelewu SEPA	System polecenia zapłaty SEPA
możliwość realizacji płatności przy użyciu tych samych instrumentów płatniczych we wszystkich krajach uczestniczących w SEPA	
instytucje (banki) wykonujące polecenia przelewu SCT i polecenia zapłaty SDD muszą być uczestnikami systemów, tzn. muszą do niego formalnie przystąpić	
zarówno dłużnicy, jak i wierzyciele korzystający z systemów muszą posiadać konto w instytucji kredytowej (banku) będącej uczestnikiem SEPA	
podstawowe schematy płatności SEPA dotyczą transakcji w euro	
płatności wykonywane są w pełnej kwocie, bez potrąceń na jakimkolwiek etapie	
brak limitów dotyczących wartości transakcji, możliwość realizacji płatności jednorazowych i zbiorczych	
gwarantowany maksymalny czas realizacji rozliczenia	
w ramach systemów obowiązują wymogi w zakresie identyfikacji rachunków klientów, tj. IBAN i BIC, które są wykorzystywane nie tylko do dokonywania płatności transgranicznych, ale także do realizacji płatności krajowych	
obowiązują standardy komunikatów między bankami, tj. standard XML ISO 20022 (Format Danych SEPA) oraz opcjonalna dołączona do Formatu Danych SEPA automatyczna identyfikacja wierzyciela	
automatyzacja procesów przebiegu płatności – standard bezpośredniego przetwarzania (STP)	
strony uczestniczące w rozliczeniach w obszarze SEPA: uczestnicy systemów (banki), strony pomiędzy którymi dokonywane jest rozliczenie, CSM-y, banki pośredniczące	
podmioty w modelu czterostronnym: <ul style="list-style-type: none"> • zleceniodawca • bank zleceniodawcy • bank beneficjenta • beneficjent 	podmioty w modelu czterostronnym: <ul style="list-style-type: none"> • wierzyciel • bank wierzyciela • bank dłużnika • dłużnik
możliwość inicjacji i odbiór płatności „w imieniu” i „na rzecz”	prenotyfikacja, e-zgoda, 8-tygodniowy termin odwołania zlecenia
identyfikacja typów płatności	możliwość kreślenia dokładnej daty poboru należności
usługa priorytetowego polecenia przelew (PriEuro)	bazowe (Core) i biznesowe (B2B) polecenie zapłaty

Źródło: Harasim J., Frączek B., Szustak G., Klimontowicz M., (2011) *Europejski rynek płatności detalicznych*, Warszawa: Wydawnictwo CeDeWu, PL PLATINIUM, s. 95.

Innym równie ważnym instrumentem SEPA jest karta płatnicza. W założeniu na jednolitym obszarze płatności w euro transakcje kartowe będą obsługiwane według ogólnie zdefiniowanych zasad, do których będą musieli stosować się wystawcy, agenci rozliczeniowi, systemy kartowe oraz operatorzy. Zasady te, opracowane przez Europejską Radę ds. Płatności, określa się łącznie jako ramowe zasady SEPA dotyczące kart płatniczych. Mając na uwadze złożoność biznesu kartowego, zróżnicowane rozwiązania w systemach krajowych, jak również rolę międzynarodowych organizacji płatniczych (*Visa, Mastercard, Europay*),

zdecydowano się nie tworzyć nowego systemu kart (Zabińska 2011). EPC ogłosiła natomiast listę rekomendacji dotyczących systemów kartowych, które umożliwią każdemu posiadaczowi karty korzystanie z niej na porównywalnych warunkach cenowych, w dowolnym bankomacie lub punkcie sprzedaży na terenie SEPA, bez względu na kraj wydania karty. Wytyczne EPC dają również szansę placówkom handlowym na rozliczanie się z każdym bankiem pełniącym rolę centrum akceptacyjno-rozliczeniowego w jakimkolwiek kraju strefy euro. Opłaty *interchange* obowiązujące w strukturach kart płatniczych powinny być ujednocnione. Ich poziom winien każdorazowo być akceptowany przez Komisję Europejską w oparciu o uzasadniony poziom kosztów (Szymański 2007).

Ramy funkcjonowania kart w SEPA odnoszą się jedynie do kart ogólnego zastosowania. Zgodność z nimi oznacza wyposażenie kart przez ich wydawców w mikroprocesor kompatybilny ze standardem EMV. Standard ten uważany jest za platformę technologiczną służącą paneuropejskiej akceptacji płatności kartowych o wysokim poziomie bezpieczeństwa. Dotyczy on stosowania mikroprocesorów i zabezpieczeń PIN do tego typu transakcji (Lewandowski 2008).

Karty zgodne ze schematem SEPA obejmują zakresem możliwość dokonania płatności i pobrania gotówki na całym obszarze SEPA w euro. Jednak waluta, w której rachunek jest obciążany i prowadzony, nie ma znaczenia. Taki rachunek może być prowadzony w jakiegokolwiek walucie, a posiadacze kart powinni otrzymywać pełne informacje na temat opłat za przewalutowanie transakcji (Łysakowski 2006).

Koncepcja SEPA jest rozszerzana na inne usługi elektroniczne oferowane uczestnikom procesu płatności. Wśród nich można wyróżnić (Tymowski 2003):

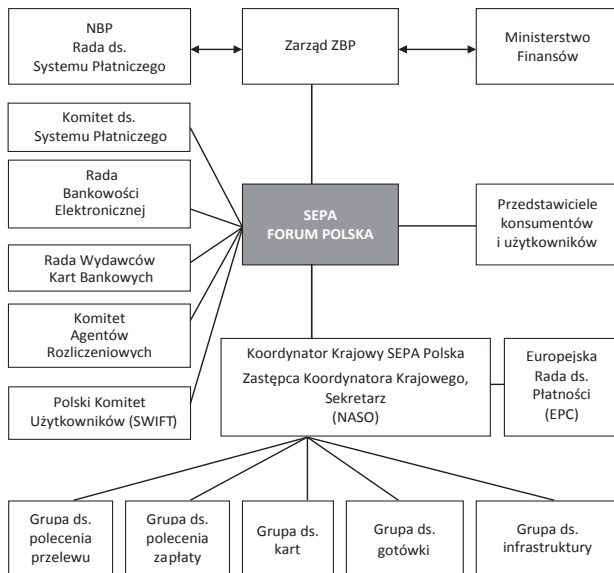
- e-fakturowanie – przesyłanie faktur w formie elektronicznej bezpośrednio do płatnika lub bankowej aplikacji elektronicznej w celu automatycznego przetwarzania;
- zdalna inicjacja płatności – poprzez telefon komórkowy lub kartę zbliżeniową i terminal;
- inicjacja płatności elektronicznych przez Internet – usługa dla sklepów internetowych umożliwiająca bezpieczne połączenie z bankiem i realizację polecenia przelewu SEPA poprzez potwierdzenie wypełnionego, wystandaryzowanego zlecenia elektronicznego;
- elektroniczne uzgodnienie – automatyczne dopasowanie płatności do faktury w systemie księgowym;
- awizowanie uznania rachunku – powiadomienie odbiorcy płatności o płatności w formie tekstowej poprzez telefon komórkowy lub pocztę elektroniczną.

Wdrażanie koncepcji SEPA w polskiej bankowości

Przynależność Polski do Unii Europejskiej wymaga zaangażowania w procesy integracji systemów płatniczych oraz realizacji projektu Jednolitego obszaru płatniczego euro. Ze względu na brak określonego terminu przyjęcia przez Polskę wspólnej waluty, dostosowanie krajowej infrastruktury i technologii do koncepcji SEPA opiera się na decyzjach Narodowego Banku Polskiego i Związku Banków Polskich w tym zakresie. Zgodnie z nimi instrumenty płatnicze SEPA są wprowadzane według harmonogramu wyznaczonego przez Europejską Radę ds. Płatności.

Polski sektor bankowy jest zaangażowany w proces realizacji koncepcji SEPA od 2006 roku, kiedy to przy Związku Banków Polskich, wzorem podobnych organizacji w wielu innych krajach Unii Europejskiej, utworzona została specjalna struktura organizacyjna w celu przygotowania i realizacji planu wprowadzenia programu SEPA Polska – rysunek 3. Misją SEPA PL jest przygotowanie polskiego systemu bankowego do realizacji projektu SEPA oraz koordynacja jego wprowadzenia w sposób uwzględniający specyfikę i interes polskiego systemu płatniczego (Nogacki 2006).

Rysunek 3. Schemat organizacyjny struktury SEPA Polska

Źródło: *SEPA – bankowa rewolucja*, (2007) BRE BANK SA, Centrum Analiz Społeczno-Ekonomicznych, Warszawa: Fundacja Naukowa, Nr 90/2007, s. 9.

SEPA Polska jest krajową organizacją, która przyjęła za zadanie implementacji programu SEPA w Polsce. W ramach jej struktury funkcjonują:

- Sekretariat SEPA Polska – centralny ośrodek koordynacji o mocy wykonawczej;

- NASO – krajowa organizacja wspierająca banki w procesie przystępowania do schematów płatności SEPA. Celem NASO (*National Adherence Support Organization*) jest zapewnienie efektywnego i terminowego uruchomienia systemu w ramach SEPA. NASO stanowi łącznik pomiędzy przyszłymi uczestnikami, a Europejską Radą ds. Płatności, będąc pierwszym punktem kontaktowym dla uczestnika w sprawach SEPA, jak również ułatwiając proces przystępowania. NASO może usprawnić i wspomagać proces administracyjny, jednak czyniąc to, nie podejmuje żadnych zobowiązań prawnych;
- SEPA Forum Polska (SFP) – ciało sterujące programem SEPA, płaszczyzna do wypracowania pozycji w sprawach międzybankowych i wspólnej polityki SEPA. Współpracujące z ciałami konsultacyjnymi SEPA Forum Polska są: Rada Bankowości Elektronicznej, Komitet ds. Systemu Płatniczego, Rada Wydawców Kart Bankowych, Komitet Agentów Rozliczeniowych oraz PKU SWIFT. SFP konsultować może propozycje z organizacjami reprezentującymi interesy konsumentów i przedsiębiorców;
- Forum Koordynatorów Krajowych – ciało składające się z przedstawicieli banków, którzy koordynują projekty SEPA wewnątrz reprezentowanych instytucji jest ciałem opiniodawczym Sekretariatu SEPA Polska i SEPA Forum Polska;
- Grupy robocze SEPA – stanowią najważniejszy element SEPA Polska – ich głównym zadaniem jest przygotowywanie procesu i harmonogramu implementacji dla poszczególnych instrumentów, przeprowadzanie analiz, wypracowywanie strategii, oraz nowych rozwiązań. Grupy robocze stanowią kluczowy merytoryczny element struktury organizacyjnej SEPA Polska.

Narodowy Bank Polski wraz z Radą ds. Systemu Płatniczego mają na celu popieranie projektu SEPA. Przedstawiciele NBP biorą udział w pracach SEPA Forum Polska (SFP), Grup roboczych oraz Forum Koordynatorów Krajowych w charakterze obserwatora (Polasik, Przenajkowska 2010). Do ich obowiązków należy opiniowanie dokumentów i rekomendacji Grup roboczych i SFP oraz śledzenie na bieżąco postępu prac nad realizacją projektu SEPA w Polsce. Ministerstwo Finansów jest natomiast odpowiedzialne za generalne wsparcie dla projektu SEPA i konsultacje rekomendacji Grup roboczych, a także prowadzenie prac nad odpowiednim środowiskiem prawnym, czyli legislacyjno-regulacyjnym.

W zakresie tworzenia Jednolitego obszaru płatności w euro osiągnięto już bardzo dużo, choć wciąż pozostaje wiele do zrobienia. Pojawiające się w ostatnich latach

globalne wyzwania ekonomiczne i finansowe odciągnęły uwagę od SEPA i uniemożliwiły dokonanie znaczących inwestycji niezbędnych dla zakończenia procesu migracji.

Ze względu na uwarunkowania o charakterze legislacyjnym, jak również zróżnicowany, stopień rozwoju i preferencji lokalnych rynków finansowych, w każdym kraju proces implementacji wygląda inaczej dla poszczególnych instrumentów SEPA.

Pomimo szerokiej dostępności instrumentu polecenia przelewu SEPA proces jego wdrażania przebiega o wiele wolniej niż wstępnie zakładano. W państwach strefy euro ten instrument znalazł główne zastosowanie w transakcjach transgranicznych, które stanowią tylko ułamek wszystkich realizowanych poleceń przelewu. W marcu 2011 roku transakcje te stanowiły 16% wszystkich transakcji, natomiast Luksemburg i Cypr – przekroczyły 50% próg migracji. Według szacunków Komisji Europejskiej, przy takim tempie pełna migracja na instrumenty SEPA nastąpi za około 30 lat.

Narodowy Bank Polski oraz grupa polskich banków udostępniły swoim klientom usługę polecenia przelewu SEPA w dniu oficjalnego wprowadzenia paneuropejskiego polecenia przelewu, tj. dnia 28 stycznia 2008 roku. Rozliczanie poleceń przelewu w standardzie SEPA odbywa się za pośrednictwem KIR SA na platformie TARGET2 lub przez centrale banków zagranicznych, za pośrednictwem innych mechanizmów rozliczeniowo-rozrachunkowych (Zalewska 2008). Dla ułatwienia uczestnikom systemu EuroELIXIR jak najszybszego uzyskania zdolności stosowania nowych paneuropejskich instrumentów udostępniony został mechanizm konwersji – dodatkowy, opcjonalny moduł umożliwiający zmianę formatu XML na uprzednio stosowane formaty tekstowe. Rozwiązanie to znacząco ułatwiło proces dostosowania banków do obsługi instrumentów SEPA.

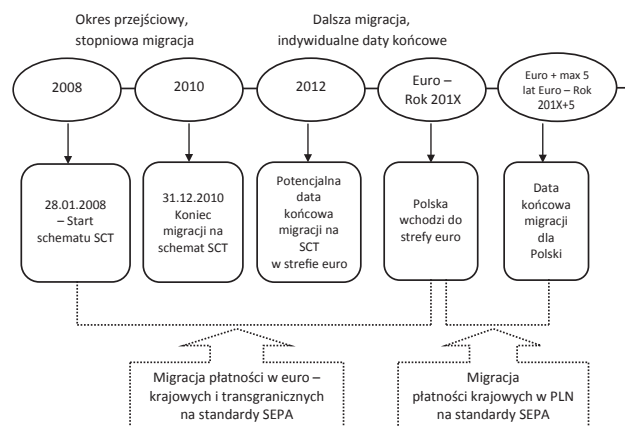
Start schematu SCT rozpoczął się od udostępnienia tej usługi swoim klientom przez 16 polskich banków. Od tego czasu ich liczba systematycznie wzrasta – w 2010 roku było ich 26, a na koniec grudnia 2012 roku już 34. Od tego momentu obserwuje się postęp prac mających na celu jak najszersze wykorzystanie nowych standardów w polskim systemie bankowym. Stopniowe przystępowanie kolejnych banków do standardu SCT powoduje stały i dynamiczny wzrost zastosowania instrumentu polecenia przelewu w standardzie SEPA.

Data końcowa migracji przelewów w euro na standard SCT nie została jeszcze zdefiniowana.

Z punktu widzenia krajów spoza strefy euro – a więc również Polski – najważniejsze są dyskusje nt. państw, które w przyszłości planują przyjęcie wspólnej waluty. W takim przypadku w Rekomendacji EPC przyjęto zasadę okresu przejściowego – państwo wstępujące do strefy euro może

bowiem samo wyznaczyć sobie datę końcową, nie mniej jednak nie może ona przypadać później niż w okresie 5 lat od przyjęcia euro (Harasim 2009).

Rysunek 4. Harmonogram wdrożenia standardów SEPA

Źródło: Iwańczuk A., (2011) *Systemy płatnicze i rynek płatności w Unii Europejskiej*, Warszawa: Wydawnictwo CeDeWu, PL PLATINIUM, s. 131.

Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 924/2009 z dnia 16 września 2009 roku w sprawie płatności transgranicznych we Wspólnocie oraz uchylające rozporządzenie (WE) Nr 2560/2001 banki mają obowiązek uzyskania zdolności odbiorczej w przypadku transakcji polecenia zapłaty do dnia 1 listopada 2014 roku lub w ciągu 1 roku od wstąpienia do strefy euro (Łysakowski 2006).

Mimo tych regulacji migracja SDD jest, zgodnie z przewidywaniami, bardzo niska i wynosi około 0,08%. W kwietniu 2011 roku w Schemacie Polecenia Zapłaty SEPA uczestniczyło 3 910 banków europejskich, w tym 3 banki Polskie, a z Biznesowego Polecenia Zapłaty SEPA korzystały 3 382 banki, w tym 2 banki Polskie.

W Polsce sekretariat SEPA Polska monitorował na bieżąco prace dokonywane na szczeblu paneuropejskim oraz prowadził rozmowy dotyczące wprowadzenia nowego instrumentu z NBP i KIR SA oraz przedstawicielami banków krajowych. Na podstawie tych rozmów stwierdzono małe zainteresowanie klientów, jak i również samych banków, ideą wprowadzenia polecenia zapłaty SEPA. Następnym czynnikiem wpływającym na odłożenie w czasie wprowadzenia tego instrumentu stała się konieczność oczekiwania na wdrożenie zapisów dyrektywy PSD oraz uczestnictwa NBP w charakterze banku rozliczeniowego w procesie rozliczania SDD dla pozostałych podmiotów sektora bankowego. NBP podjął decyzję o nieprzystępowaniu do schematu polecenia zapłaty w najbliższym czasie, podobną decyzję podjęła KIR SA.

W odniesieniu do kart płatniczych Grupa robocza ds. kart SEPA Polska zarekomendowała bankom rozpoczęcie od dnia 1 stycznia 2008 roku wydawania kart zgodnych ze standardami SEPA. Okres przejściowy, w którym będą równolegle funkcjonować karty oparte na pasku magnetycznym i mikroprocesorze miał trwać do 31 grudnia 2010 roku. Taki sam okres przejściowy wyznaczono dla infrastruktury terminali oraz bankomatów w zakresie akceptacji kart w standardzie EMV i PIN.

Proces migracji kart na standard EMV przebiegał w poszczególnych krajach UE w bardzo zróżnicowanym tempie. Liderami w zakresie wymiany kart z paskiem magnetycznym na karty z mikroprocesorem w standardzie EMV okazały się: Francja, Belgia, Luksemburg i Irlandia, zaś najwolniej proces ten przebiega w Hiszpanii, na Malcie, w Grecji, na Słowacji (Polasik, Przenajkowska 2010).

Rynek kart płatniczych w Polsce, ze względu na jego stosunkowo późny rozwój, jest oparty na kooperacji z międzynarodowymi organizacjami płatniczymi, w związku z czym nie ma problemu istnienia lokalnych systemów rozliczeniowych i zdaniem Komitetu Agentów Rozliczeniowych już w tej chwili 90% polskiej infrastruktury akceptacji jest zgodne ze standardami SEPA. Najsprawniej i najszybciej przebiegał w Polsce proces wdrażania standardu EMV w terminalach, a zdecydowanie wolniej w bankomatach. Najtrudniejszym obszarem wdrażania standardów okazało się zastępowanie kart wyposażonych w pasek magnetyczny kartami z mikroprocesorem EMV. W ostatnim czasie nastąpił jednak znaczący postęp w tym zakresie, co odnotowały statystyki prowadzone przez NBP.

Z inicjatywy NBP, znowelizowana została krajowa norma PN-F-01102 *Numer rachunku bankowego (NRB) – Elementy i zasady tworzenia*. Norma ta zawiera m.in. opis sposobu wykorzystania NRB do tworzenia w Polsce międzynarodowego numeru rachunku bankowego IBAN, który jest obligatoryjnym elementem, służącym do jednoznacznej identyfikacji stron transakcji SEPA.

Ponieważ format krajowych numerów rachunków różni się w zależności od kraju, formaty dla numerów IBAN także znacznie się różnią, główną przyczyną tego jest fakt, że każdy kraj został upoważniony do wprowadzenia swoich własnych reguł dotyczących zmiany numerów rachunków na numery IBAN. Numer IBAN może być zapisany na 34 pozycjach, ale w praktyce jego długość waha się od 15 (Norwegia) do 28 znaków (Polska, Węgry). Niektóre numery mogą zawierać litery alfabetu, większość jednak składa się tylko z cyfr. Francuski numer IBAN jest tylko o cztery znaki dłuższy niż krajowy numer rachunku, podczas gdy holenderski jest o osiem znaków dłuższy niż numer krajowy.

Komplikacją w momencie wejścia Polski do strefy euro będzie przyjęcie obowiązujących standardów SEPA dla wszystkich płatności. W przypadku polskiego systemu rozliczeniowego płatności na rzecz ZUS i urzędów skarbowych mają inne formaty i obowiązują w ich przypadku inne procedury rozliczeniowe w KIR SA niż wszystkie pozostałe rodzaje płatności. W formatach SEPA nie występują dodatkowe informacje, na podstawie których zarówno ZUS, jak i urzędy skarbowe automatycznie nie przetwarzają płatności w swoich systemach informatycznych (Piszczatowska 2008).

Standardy SEPA dotyczące instrumentów płatniczych będą obowiązywały w Polsce po wejściu do strefy euro. Do tego czasu – w przypadku transakcji dokonywanych w euro – mogą funkcjonować równolegle zarówno dotychczasowe krajowe rozwiązania dotyczące instrumentów płatniczych, jak i instrumenty SEPA.

Program SEPA należy przestrzegać jako ważny element przygotowań Polski do wejścia do strefy euro, ponieważ jego celem jest zharmonizowanie płatności elektronicznych, ich usprawnienie, a tym samym zmniejszenie zakresu i kosztów obrotu gotówkowego. To zaś bezpośrednio przekłada się na obniżenie kosztów przyjęcia wspólnej waluty.

Podsumowanie

SEPA to następny etap w integracji gospodarczej po wprowadzeniu waluty euro. Zaangażowanie parlamentu, Komisji Europejskiej oraz Europejskiego Banku Centralnego w ten projekt powoduje, że nie ma możliwości wycofania się z niego w Europie. Obserwując tempo prac i zaangażowanie europejskiego środowiska bankowego skupionego w EPC, można stwierdzić, że SEPA ma służyć przede wszystkim klientom poprzez obniżenie prowizji i ułatwienie dostępu do usług na terenie Europy. Oceniając sytuację Polski, można zauważyć, że poszczególne polskie banki, działające głównie na lokalnym rynku i poza strefą euro, stoją przed dylematem związanym z podjęciem decyzji o momencie wprowadzenia do swoich ofert nowych instrumentów SEPA, tj. czy należy robić to bezzwłocznie, równoległe z bankami ze strefy euro, czy w miarę rozwoju sytuacji podążać za tymi krajami. Niektóre podjęły już to wyzwanie od samego początku wprowadzania SEPA, równoległe z innymi bankami z Eurolandu, widząc w tym szansę, a być może „uciekając do przodu”. Wydaje się, że podjęcie decyzji o wprowadzaniu nowych rozwiązań przez inne banki w Polsce jest nieuniknione, gdyż prędzej czy później mechanizmy rynkowe wymuszą na nich, i na ich partnerach, stosowanie standardów SEPA. Wspólna waluta euro oraz uruchomiony w tym czasie system płatności wysokokwotowych TARGET to dwa

ważne elementy w systemie płatniczym, jednak bez działania sprawnego systemu płatności detalicznych SEPA pełna integracja gospodarcza nie jest możliwa.

Bibliografia

1. Balicka H., (2011) *Nowoczesne trendy bankowego IT*, „Bank Miesięcznik Finansowy”, nr 6.
2. *Czas na inicjatywę SEPA dziś*, (2009) Informator dla sektora publicznego, Warszawa: Europejska Rada ds. Płatności.
3. Dyrektywa 2007/64/WE z dnia 13 listopada 2007 r. o usługach płatniczych w ramach rynku wewnętrznego zmieniająca dyrektywy: 97/7/WE, 2002/65/WE, 2005/60/WE i 2006/48/WE i uchylająca dyrektywę 97/5/WE, OJ.L 319 z 05.12.2007r., przywoływana jako: dyrektywa PSD. Dyrektywa PSD powinna zostać wdrożona do polskiego porządku prawnego do 1 listopada 2009 r.
4. Harasim J., (2009) *Standaryzacja usług płatniczych na rynku europejskim* [w:] Brzozowska K., Flejterski S., red., *Finanse 2009 – Teoria i praktyka*. Bankowość, Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego.
5. http://epc.cbnet.info/content/adherence_database [12.04.2014].
6. <http://www.bankier.pl/wiadomosc/SEPA-bankowa-rewolucja-w-UE-1564924.html> [16.11.2013].
7. <http://www.bnpparibas.pl/bankowosc-korporacyjna/jednolity-europejski-obszar-płatniczy-sepa-2402.htm> [31.07.2013].
8. <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systempłatniczy/sepa/mpl.htm> [16.11.2013].
9. http://www.sepapolska.pl/dokumenty/dokumenty_sepa_polska.html [17.11.2013].
10. Iwańczuk A., Kotliński G., Munyama K., (2008) *Rozwój gospodarczy a sprawność i bezpieczeństwo systemu płatniczego w Polsce* [w:] Przybylska-Kapuścińska W., Szambelańczyk J., red., *Gospodarka i finanse*, Poznań: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu.
11. Jończyk T., (2011) *Przelew bankowy w kilka sekund*, „Bank Miesięcznik Finansowy”, nr 9.
12. Lepczyński B., (2007) *Integracja rynków finansowych w Unii Europejskiej*, „Bank i Kredyt”, nr 5.
13. Lewandowski K., (2008) *Jednolity Obszar Płatności w Euro (SEPA): koncepcja i wdrożenie*, „Bank”, nr 10.
14. Łysakowski P., (2006) *Single Euro Payment Area SEPA – Jednolita Strefa Płatności w Euro*, Warszawa: NBP Departament Systemu Płatniczego.
15. Łysakowski P., (2009) *SEPA – jednolity obszar płatności w euro* [w:] Iwanicz-Drozdowska M., red., *Integracja rynków finansowych w Unii Europejskiej od A do Z*, Warszawa: NBP Departament Edukacji i Wydawnictw.
16. Midura R., (2007) *SEPA, a kreowanie strategii biznesowej banku*, Warszawa: „Zeszyt BRE-BANK CASE”, nr 90.
17. Nogacki R., (2006) *Europejskie wymogi względem systemów płatności*, „Prawo Bankowe”, nr 2.
18. Nowak J., (2011) *Uderzenie ustawodawcze: czas na zmiany*, „Bank Miesięcznik Finansowy”, nr 4.
19. *Ocena funkcjonowania Polskiego systemu płatniczego w II półroczu 2012 roku*, (2013) Warszawa: Departament Systemu Płatniczego NBP.
20. Piszczatowska C., (2008) *Proces tworzenia Jednolitego Obszaru Płatności w Euro (SEPA) w europejskim systemie bankowym* [w:] Przychocka I., Sikorski J., red., *System bankowy w Polsce w warunkach gospodarki rynkowej*, Warszawa: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Zarządzania i Prawa im. Heleny Chodkowskiej w Warszawie.
21. Polasik M., Przenajkowska K., (2010) *Wdrażanie programu SEPA na europejskim rynku usług płatniczych* [w:] Janc A., red., *Bankowość a kryzys na rynkach finansowych*, Zeszyty Naukowe, nr 140, Poznań: Wydawnictwo UE w Poznaniu.
22. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 1781/2006 z dnia 15 listopada 2006 r. w sprawie informacji o zleceniodawcach, które towarzyszą przekazom pieniężnym, Dz. Urz. UE 2006 L 345/1.
23. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 924/2009 z dnia 16 września 2009 r. w sprawie płatności transgranicznych we Wspólnocie oraz uchylające Rozporządzenie (WE) Nr 2560/2001 z dnia 19 grudnia 2001 r. Dz. Urz. UE L 344/13 z dnia 28 grudnia 2001 r.
24. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 924/2009 z dnia 16 września 2009 r. w sprawie płatności transgranicznych we Wspólnocie oraz uchylające rozporządzenie (WE) Nr 2560/2001, Dz. Urz. UE 2009 L 266/11.
25. Sawyer D., Trundle J., (2000) *Core Principles for Systemically Important Payment Systems*, Bank of England Financial Stability Review.
26. Szymański M., (2007) *Konsekwencje wprowadzenia poleceń przelewu i zapłaty w standardzie SEPA*, „SEPA – bankowa rewolucja, Zeszyt BRE Bank – CASE”, nr 90.
27. Tumpel-Gugerell G., (2008) *The Single Euro Payments Area in a Global Context* [w:] *The Global Payments Strategies 2008*, Conference, Brussels.
28. *Tworzenie Jednolitego Obszaru Płatności w Euro – cele i terminy (czwarty raport o postępiech)*, (2006) Europejski Bank Centralny.
29. Tymowski J., (2003) *Rozliczenia międzybankowe w Polsce w świetle danych KIR*, „Bank i Kredyt”, nr 4.
30. Wojtczak D., (2012) *Usługi bankowe w regulacjach Unii Europejskiej*, Warszawa: Wydawnictwo Wolters Kluwer.
31. Zalewska M., (2008) *Nadzór nad rynkiem finansowym ze szczególnym nadzorem bankowym*, Warszawa: Wydawnictwo Difin.
32. Żabińska J., (2011) *Rynki finansowe w Unii Europejskiej w strefie euro*, Warszawa: Wydawnictwo CeDeWu.Pl., PLATINIUM.